

Izgubljena!

(Povest. — Spisal Glavor.)

(Konec.)

IV.

Zopet je preteklo sedem mesecev.

Tedaj odpravi nekega večera gospodar svoja otroka in pokliče Milko.

„Na, vidiš, Milka“, prične, a kakor v zadregi pokašlja.

„Mi te —“, misli nadaljevati žena. A on se obregne na njo.

„Tiho bodi! Jaz sem gospodar! Bom že jaz povedal!“

„Pa povej, pustež dolgočasni! Kaj ti jaz branim? Kaj pa molčiš in kašljaš, kakor bi imel danes umreti?“

„Torej vidiš, Milka, precej časa te že imava pri sebi in skrbiva za te. Sedem mesecev. —“

„In tri dni“, pristavi žena.

„Sedem mesecev in tri dni je, kar sva te vzela k sebi iz zgoelj usmiljenja. Skrbela sva za te kakor pravi oče in mati, če prav nisva ničesar dobila za to.“

„Kakor tisto staro ropotijo.“

„E, kaj bo tisto! Zastonj sva te redila in te učila. Na, jaz mislim, da nama boš hvaležna vse žive dni.“

„Res, malo je tacių ljudij, ki bi vzeli tujega otroka iz same dobrote k sebi. Pa kaj, midva z očetom sva tako predobra, zato nimava nikoli nič!“

Milka je v čudu poslušala. Toliko tako prijaznih besed ni še slišala od teh ljudij!

„Na, vidiš, zdaj pa si že deset let stara in misliti je treba, kako se boš sama preživila.“

„Da, da, ko sem bila jaz deset let stara, sem šla tudi služiti. In dobila sem vsak mesec tri dvajsetice in na leto jedno ruto, pa sem morala delati od jutra pa do desetih zvečer kot črna živina. Dandanes je pa drugače. Vsaka dekla ima že šest, sedem goldinarjev na mesec. Zato je pa tako!“

„Na, da ob kratkem povem, Milka pri nas ne moreš več biti. Vse se je podražilo —“

„Jajca so po tri krajcarje!“

„— Jaz pa zaslužim vedno jednako. Treba ti bode sami služiti kruh.“

Milka se je skoro oddahnila. Kar nič se ni prestrašila. To, kar je pretrpela v teh sedmih mesecih, je storilo, da se ji je ločitev od teh ljudij zdela prijetna.

„Kam pa pojdem?“ vpraša.

„Na, vidiš, jaz sem tudi tu skrbel zate, čeprav bi mi ne bilo treba. Dobil sem ti lepo mesto, kjer se ti bo dobro godilo, če boš pridna. Ali si videla doli na trgu cirkus?“

„Kje?“ povpraša Milka.

„No, tam, kjer se je pred petimi leti ubil mokaarjev hlapec“, pomaga ji gospodinja.

„Nič ne dene, če ne veš. Vidiš, v ta cirkus pojdeš!“

„V cirkus?“ vpraša Milka v čudu.

„No kajpak. Ravnatelj igralcev je rekel, da te rad vzame v svojo družbo, če le nisi prenerodna ali pa predebela!“

„No, to pa ni“, zareži se zadovoljno gospodinja.

„Jaz sicer ne vem, kako je to. Saj je vedno toliko snedla, kakor kak odrasel, pa je vendar ostala tako vitka in tenka, kakor kaka gospodična. Marijca pa je taka, kakor — kakor — no kakor štrukelj.“

„Ali kaj bom pa tam počela?“ vpraša Milka.

„I, kaj boš počela! Jahala boš, skakala, plesala in tako dalje. Saj veš, kaj počno taki ljudje. Če se boš pridno učila, boš imela že čez nekoliko let plačo vsak mesec, ker ti ljudje mnogo zaslužijo. Glej, da naju takrat ne pozabiš.“

„Seveda, Milka, tega pa že ne. Ej, Milka je dober otrok, saj sem jo imela vedno rada. Saj se spodobi, da nama povrne na stare dni, kar sva storila zanjo, kaj ne, oče?“

„Na, seveda. Le pridna bodi, Milka. Ali veš, kaj je rekel tisti kralj: Kar se učiš, se zase učiš? Le pridna bodi!“

„Kdaj pa pojde tja?“

„Precej jutri; če mu bo ugajala, ostane kar tam.“

„Seveda mu bo. Saj je kot nalašč zanj.“

„Na, zdaj pa pojdimo spat, saj smo se že dovolj pogovorili.“

Težko je povedati, kaj je občutila Milka drugi dan, ko je zapustila s svojima rediteljema, ali bolje rečeno mučiteljema, svoje dosedanje bivališče. Deloma se je veselila, deloma se je bala prihodnosti. Saj je morala zopet mej tuje ljudi in potem celo iz svojega rojstnega kraja. Milo se ji je storilo pri tej misli, ker akopram ni ničesar dobrega doživela v tem kraju, ga je vendar ljubila. Vrh tega je imela nekako bojazen pred ljudmi, mej katere je šla, dasi jih je vedno rada gledala.

Ravnatelj je bil tak, kakor so vsi ravnatelji popotnih glumcev: velik, rejen in oblečen v zamazan črn frak. Na zunaj je bil prijazen, uljuden, postrežljiv, sicer pa osoren in surov. Ko zagleda naše znance, gre jim klanjajoč se naproti:

„Ah, vi ste tukaj? Klanjam se, klanjam se! In tu imam brez dvoma čast spoznati vašo gospo soprogo?“

„Gospa soproga“ se blaženo nasmehlja.

„To pa je deklica, o kateri ste govorili, kaj ne?“ Z veseljem je pogledal lepo obličje in vitko postavo Milkino.

„Kako bo, gospod ravnatelj?“ povpraša v skrbih delavec.

„Z veseljem jo vzprejem, z veseljem!“ zatrjuje ravnatelj. „Ali se vrne še domov?“

„O, če jo vzamete, potem lahko ostane kar pri vas.“

„Še boljše, še boljše. Kako ti je ime, deklica?“ prijazno vpraša Milko.

„Milka!“ odvrne ta tiho.

„Milka, Milka,“ ponavlja ravnatelj. „Dovolj nerodno ime! Pa nič ne de! Torej Milka! Jaz upam, da bodeva dobro shajala! Dolgočasila se ne boš pri nas! Jaz imam hčerko prav tiste starosti, kakor si ti! Arabela!“

Kakor srna priskače neko dekcle k ravnatelju in ga vprašaje pogleda.

„Poglej, Arabela, tu imaš sedaj tovarišico. Milka ji je ime. Vzemi jo s seboj in razkaži ji naše stvari. Danes naj bo še prosta. Jutri se začne pouk!“

„Na, z Bogom, Milka,“ oglasi se sedaj delavec. „Le pridna bodi. Saj veš, kaj je rekel tisti kralj? Kar se učiš, se zase učiš! Kaj ne, gospod ravnatelj?“

„Tako je!“ pritrdi ta.

„Z Bogom, Milka!“ poslovi se tudi, „gospa soproga“. „Ne pozabi, koliko dobrot sva ti skazala. Gospoda ravnatelja pa spoštuj in poslušaj!“

„Ti, pojdi!“ oglasi se Arabela, kateri je Milka takoj ugajala.

Milka odide z veseljem s svojo novo prijateljico.

„Kako ti je ime?“ izprašuje Arabela.

„Milka! Ti si pa Arabela, kaj ne?“

„Oče mi pravi tako, toda mama me je vedno klicala Kristina.“

„Ali nimaš več mame?“

„Ne, odgovori žalostno Arabela, „umrla je pred tremi leti.“

„Toda ti imaš vsaj še očeta, jaz pa nimam nobenega“, vzdihne Milka.

„Ali nista ona dva tvoj oče in tvoja mati?“

„Ne. Ta dva sta me le k sebi vzela, zato, da bi dobila Martine stvari.“

„Kakšne Marte?“

„Vidiš, potem ko sem se izgubila, vzela me je k sebi neka stara žena, Marta so ji rekli ljudje. Potem je ta umrla in jaz sem šla k onima dvema.“

„Izgubila si se?“

„Da, izgubila sem se v mestu, in potem me je našla Marta.“

„Potem pa imaš še stariše“, začudi se Arabela.

„Oh, če bi mogla najti svojo mamo!“ vzveseli se Milka.

„Kdaj pa si se izgubila?“

„To je že dolgo, dolgo. Ko sem bila še prav majhna. Zdaj sem že skoro vse pozabila.“

„Pa ali nista takrat z Marto nič iskali tvojih starišev?“

„Ne!“ odkima Milka. „Marta ni rada govorila o tem.“

„Potem pa ni nič“, reče Arabela, ki je bila bolj izkušena kakor Milka.

„Ali še kaj veš, kakšni so bili tvoji stariši?“

„Skoro nič. Mame se malo spominjam, očeta pa prav nič. Zdi se mi, da so umrli.“

„Jaz sem pa mislila, da je oni grdež tvoj oče. In njegova žena, kakšna je! Bu! Pojdi, Milka, pogledat konje!“

Ko je minil dan, ni bilo boljših prijateljic na svetu, kakor Milka in Arabela. Nobena ni imela do sedaj človeka, kateremu bi se mogla odkriti, in zato sta se sedaj obe toliko bolj okleniti druga druge.

Drugi dan se je začela učiti Milka jahanja. Ah, to so bile težke ure! Milka je sicer zbrala vse moči, ali vendar ji pri vsej dobri volji ni šlo tako, kakor bi moralo iti. Sramovala se je, ko je videla Arabelo na konju. Stala je v največjem diru na jedni nogi in skakala in se vrtela, kakor bi bila na trdnih tleh. Ona se pa še sedeti ni upala na konju. Tolažila se je s tem, da je vsak začetek težek.

Ali nekaj drugega jo je še bolj užalostilo, namreč surovost in grdo govorjenje teh potujočih umetnikov! Ves čas so se zadirali na njo, preklinjali in rentočili, da je bilo Milke groza. Ravnatelj je imel v rokah bič, s katerim je pritisnil tja, kamor se mu je zdelo. Tudi Milka je občutila parkrat ta bič in sklelo jo je potem ves dan kakor živ ogenj.

Še bolj pa se je zavzela zvečer, ko je izvedela, da Arabela ne zna moliti. To ji kar ni šlo v glavo.

„Ali nisi še nikdar molila?“ povpraša Arabelo.

„O, da, z mamó sva vedno molili. Potem pa, ko je umrla, sem pozabila. Pri nas tako nobeden ne moli.“

„Tudi tvoj oče ne?“

„Nobeden!“

Milka se zgrozi, kajti imela je tako trdno vero, kakor le malokdo — delo ranjke Marte. No, razveseli se, ko jo poprosi Arabela, naj bi jo zopet naučila. Odslej sta vedno molili skupaj.

Ta brezbožnost in surovost je bila Milki vedno neznosnejša. A vendar bi bila vstrajala, ko bi se ne bilo nekaj dogodilo, kar jo je razžalilo v dno srcá.

V.

Milka je odšla z igralno družbo iz svojega rojstnega kraja. V jahanju je tako napredovala, da je ravnatelj že mislil na njen prvi nastop.

Nekega dne se zopet vadi Milka na konju. Ko se jedenkrat ustavi, pristopi h konju ravnatelj. Kar ga konj — Bog vé vsled česa — udari s kopitom tako občutno na nogo, da ravnatelj kar omahne. V divji jezi plane na Milko, češ da je ona podražila konja. Potegne jo iz sedla in jo začne z ostrim bičem bítí in tepsti, da je začela krvaveti. Ali divjak se ne zmeni za to in udriha dalje, dokler deklica ne obleži na pol mrtva.

Arabela priskoči, da bi ubranila Milko, toda razjarjeni oče udari tudi njo tako po rokah, da se ji pcedi kri. Potem pa odide razsajajoč.

Ko se je Milka zavedela, ni izpregovorila besedice. Krivica, katero ji je prizadel ravnatelj, pekla jo je kakor ogenj. Arabela jo je sicer tolažila, ali brez mnogo vspaha, ker je bila sama razdražena.

„Če je lok preveč napet, počí“, pravi pregovor. Treba je bilo le še male stvari in mera je bila polna. In to se je zgodilo že drugi dan potem.

Kakor že omenjeno, sta obe deklici molili zvečer skupno v svojem oddelku. Tudi ta večer sta molili skupaj in gotovo sta le malokdaj molili tako vroče in prísrečno.

Nenadno vstopi ravnatelj. Kar zavzame se, ko vidi klečeči deklici. Nato pa se zadere:

„Kaka neumnost je pa zopet to?“

„Moliva!“ odvrne mirno Arabela.

Kaj je nato odvrnil ravnatelj, ne moremo povedati, ker je pregrdo govoril. Zlasti je vpil na Milko, na katero je bil jezen še od prejšnjega dne, češ da mu je zmešala in zmotila hčer. Razžalil je obe deklici, zlasti pa Milko tako, da ju bolj ni mogel.

Ko odide, jokala se je skoro Milka od jeze:

„Jaz bom ušla, Arabela!“ reče.

„Prav imaš!“ odvrne ta. „Jaz bi tudi, če bi ne bil moj oče!“ in oči so se ji zalesketale.

„Jaz ne morem več prestati,“ ihti Milka. „Če bi le mogla skrivaj proč.“

„To ni težko“, odvrne Arabela. „Dobro je, da spiva v šotoru. Samo platno je potreba odvezati, in potem lahko odideš. Ah, če bi smela še jaz s teboj!“

„Kako te imam rada, Arabela! vzdihne Milka“ in objame svojo prijateljico. Bridke solze so jima tekle po licih.

„Pojdi, Milka“, reče naposled Arabela, „da boš imela več časa. Vzemi, kar imaš!“

„Saj nimam ničesar! Vse imam na sebi!“

Odvezali sta platno. Še jedenkrat se objameta. Potem se ločita — za vselej? Kdo ve?

Temna noč. Le tu pa tam se zasveti kakor zvezdica izza oblakov.

Urno stopa Milka proti svojemu rojstvenemu kraju.

* * *

Zjutraj je. Mestne ceste in ulice so se začele polniti z ljudmi. Vozovi drdrajo semtertja. Vrvenje postaja čim dalje, tem večje.

Težavno stopa Milka po ulicah. Celo noč je hodila, da je dospela na kraj, kamor je želela. Strah ji je dal nadčloveške moči. In prišla je.

A kaj sedaj? Začelo se ji je jasnit, kako napačno da je ravnala, ko je ušla. Kam naj gre? Glad jo muči, trudna je do smrti — —

Kesati se začne svoje nepremišljenosti. Tako je zapuščena, uboga, nobenega človeka ne pozna na svetu in vendar je šla tako tebi nič, meni nič v svet, v ta brezčutni, neusmiljeni svet.

Bledí, omahuje, tema se ji dela pred očmi — —

Ali kaj je to? Je li sen ali resnica? Široko odpre Milka oči — pred njo stoji gospa z obličjem, katero je tolikokrat gledala v duhu, z obličjem tako lepim, milim, krasnim, kakor ga imajo angelji — —

Zavrti se ji v glavi. Roke stegne, da bi objela neznano podobo, vsikrikne — in pade kakor mrtva na tla.

Na mehkem naslonjaču se vzbudi Milka. Neka žena ji je močila čelo in pred njo je stala ona gospa in jo pazno motrila.

„Že gleda, gospa, že gleda!“ vsklikne postrežnica.

„Kje sem?“ vpraša Milka tiho.

„Pri dobrih ljudeh“, odvrne gospa. „Nič se ne boj! Kako ti je ime, mala?“

„Milka!“ odgovori ta.

„Milka!“ ponavlja gospa osupla ter pogleda postrežnico.

„Čegava pa si, Milka?“ vpraša postrežnica.

„Nobenega! Jaz nimam nobenega človeka na svetu!“

„Ali so ti stariši umrli?“

„Jaz ne vem, jaz sem se izgubila.“

„Izgubila?“ vskrikne gospa. „Slišiš, Ana! Izgubila!“

„Eh, gospa, koliko se jih izgubi!“

„Ne, ne, zato pa ji je tako podobna. Sleci jo, sleci jo — ali pa ne, jaz — na hrbtu za vratom —“, govori gospa vsa sama iz sebe.

V največji naglici sleče deklici zgornji život in pogleda za vrat, kjer se je videlo malo kladivu podobno znamenje — — —

„Milka, Milka, moja hčerka!“ vsklikne gospa, „jaz sem tvoja mati!“

Trenotek je sedela Milka na stolu. Potem pa je planila k svoji najdeni materi:

„Mama, moja mama!“

To se je čudila gospa Jeničeva, ko je popoldne obiskala svojo staro prijateljico! In Milka je znova pripovedovala, kar je doživela in pretrpela. Vsa blažena je poslušala gospa Dobrilova svojega otroka, po katerem je žalovala toliko časa.

Naposled so sklenile, če mogoče, pomagati tudi Arabeli.

In bile so srečne — —

Mrtvemu ptiču.

Kako pač, da nocoj na tleh
Zatisnil trudne si oči,
Ko vendar v prejšnjih si nočeh
Na drogu kimal, pevček ti?

In pa predolg je spanec tvoj,
Glej, zunaj je že velik dan,
Zato se dvigni in zapoj,
Le bodi, kakor prej, glasan!

Kaj, — ti ne ganeš se, molčiš?
Ti glas li v grlu je zamrl?
Ne bodi, no, saj vem, da spiš,
Da si le v snu oko zaprl.

Da naj pobožam te z roko,
To bi sedaj od mene rad,
Mehkužen si, to ni lepo,
Ko jak si še tako in mlad.

A v mé se vendar boš ozrl,
Naj bo, pa vzamem te v roke;
Kako hladan, kako premrl,
Kot grob ti mirno je srce...

Odpel si — toda tvoj mi glas
V ušesih ni še onemel,
Kot prej doní, ko v kratek čas
Zvečer in zjutraj si mi pel.

Kako je tih moj stan sedaj,
Odkar je tvoj potihnil spev,
Ki z glasi krepkimi nekdam
Budil mi v srcu je odmev!

Odpel si — vendar v sobi tej
Ni drug naj ne budi tišin,
Tišina bode naj odslej
Na té mi trajnosten spomin!

Ciril Vuga.

